

ΑΡΘΡΟ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Επικοινωνία:

Γραφείο Επικοινωνίας
Τομέας Προώθησης και Προβολής, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τηλ. 22894304
ηλ. διεύθυνση: prinfo@ucy.ac.cy,
ιστοσελίδα: www.pr.ucy.ac.cy

Φυσικό αέριο και η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις

Του Σταύρου Α. Ζένιου

Ιστορική ελπιδοφόρα προοπτική δίνει στη χώρα μας το φυσικό αέριο. Μπορεί όμως και να μας καταστήσει τριτοκοσμική χώρα με ψηλό κατά κεφαλή εισόδημα αλλά με σκυμμένο το κεφάλι: διαφθορά, πληθωρισμό, κατεστραμμένο περιβάλλον. Οφείλουμε να στοχαστούμε τι χρειαζόμαστε για ορθή διαχείριση.

Έχουμε το 10% των αποθεμάτων της ΕΕ. Πρόκειται για ένα σημαντικό εργαλείο στο οπλοστάσιο των ενεργειακών, οικονομικών και γεωπολιτικών σχεδιασμών. Όμως κάθε σύνθετο εργαλείο απαιτεί εξειδικευμένη χρήση. Και εδώ μας κοιτάζει αμείλικτα το Μαρί: το πολιτικο-διοικητικό σύστημα της χώρας δεν είναι σε θέση να χειριστεί πολύπλοκα εξειδικευμένα θέματα. Χωρίς ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις προετοιμάζουμε την αποτυχία και στο θέμα του φυσικού αερίου.

Το θέμα διαχειρίζονται γενικοί διευθυντές υπουργείων. Διότι, όπως μας λένε, η δημιουργία Δημόσιας Εταιρείας Φυσικού Αερίου παίρνει χρόνο. (Δεν μιλώ για την ΔΕΦΑ που φτιάξαμε για το αέριο που δεν φέραμε --αλλά για αυτή που δεν φτιάξαμε για το αέριο που πάμε να βγάλουμε). Εδώ και τρία χρόνια ξέρουμε ότι θα γινόταν γεώτρηση με πολύ ευοίωνες προοπτικές ωστόσο το σύστημα παρέμεινε αναποφάσιστο και αδρανές. Αν στο χωράφι σας βρίσκατε πετρέλαιο θα περιμένατε τρία χρόνια για να φτιάξετε εταιρεία στελεχωμένη με έμπειρα στελέχη; Θα το αφήνατε στο γεωργό παππού σας; Θα καυγαδίζατε αν ο γιος σας ή η κόρη σας θα είχε τον τελευταίο λόγο; Όχι βέβαια.

Η ικανότητα του κράτους για ανταπόκριση στηρίζεται σε «ευφυείς θεσμούς» που χειρίζονται σύνθετα θέματα, συνδυάζοντας την επιστημονική γνώση με την πολιτική υπευθυνότητα.

Για να χειριστούμε θέματα φυσικού αερίου πρέπει να αναπτύξουμε την ικανότητα του κράτους για ανταπόκριση. Οι προκλήσεις δεν αντιμετωπίζονται με τη διαχειριστική λογική της κρατικής γραφειοκρατίας. Χρειαζόμαστε «ευφυείς θεσμούς» με βαθιά κατανόηση των θεμάτων που προκύπτουν αλλά και διορατικότητα για το μέλλον. Είναι οι θεσμοί και η ικανότητα συντονισμού

που κάνει σοφότερη την πολιτική διαδικασία, όχι οι βαρύνδουποι τίτλοι επιτροπών. Χρειαζόμαστε μεταρρυθμίσεις στο πολιτικο-διοικητικό σύστημα της χώρας με θεσμούς που να τροφοδοτούν με ανάλυση την πολιτική διαδικασία σε όλα τα επίπεδα: τεχνοκράτες του δημόσιου, Κυβέρνηση και Βουλή. Μόνοι έτσι θα μπορέσουμε να συνθέσουμε τον επιστημονικό ορθολογισμό με την υπευθυνότητα των δημοκρατικών οργάνων για να επεξεργαζόμαστε πολιτικές με προοπτική επιτυχίας. Διαφορετικά μας περιμένει η τύχη της Ελλάδας: διακυβέρνηση δια μνημονίων.

Οι προκλήσεις αφορούν (1) τεχνοοικονομική ανάλυση της εκμετάλλευσης, (2) δημοσιονομικές συνέπειες, (3) περιβαλλοντικούς κινδύνους, (4) γεωπολιτική. Πως προετοιμαζόμαστε;

Χρειαζόμαστε Δημόσια Εταιρεία Φυσικού Αερίου που να διαχειρίζεται την εξόρυξη του εθνικού πλούτου. Θα μας επιτρέψει να αναπτύξουμε τεχνογνωσία και να καταστήσουμε έγκυροι συνομιλητές των εταιριών που θα αναλάβουν την εξόρυξη. Με αυτά υπόψη πρέπει να δομήσουμε την Εταιρεία. Οπωσδήποτε δεν πρέπει να ακολουθεί πρότυπα κρατικής γραφειοκρατίας ούτε να διοικείται από κομματικούς απεσταλμένους αλλά να υιοθετεί διεθνή πρότυπα εταιρικής διακυβέρνησης.

Διαφορετικά μας περιμένει η τύχη του Σουδάν. Χωρίς τεχνογνωσία και κεφάλαια για να εκμεταλλευτεί τα κοιτάσματα πετρελαίου η χώρα αποτάθηκε σε ξένες εταιρείες. Η κοινοπραξία ελέγχεται κατά 92% από εταιρείες της Κίνας, Μαλαισίας και αραβικού κόλπου, και κατά 8% από την Εταιρεία Πετρελαίου του Σουδάν. Τη μερίδα του λέοντος έχει η Κίνα με τα κεφάλαια της και όχι το Σουδάν με τα κοιτάσματα του. Από τέτοιες καταστάσεις πρέπει να προστατευθούμε.

Χρειαζόμαστε κατάλληλο δημοσιονομικό σχεδιασμό. Το Ισραήλ έχει συστήσει επιτροπή για να μελετήσει τις δημοσιονομικές επιπτώσεις από τα κοιτάσματα φυσικού αερίου. Η Κνέσσετ ενέκρινε σχετικό νομοσχέδιο. Εμείς οργανώσαμε μόνο μια διάλεξη από τον πρόεδρο της επιτροπής καθηγητή Sheshinski --και αυτή με πρωτοβουλία καθηγητών του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Για παράδειγμα, τα έσοδα δε μπορεί να διανεμιστούν για τη χρηματοδότηση έργων προς εξασφάλιση πολιτικού μερίσματος. Πολλοί αναφέρονται στο παράδειγμα του Νορβηγικού Ταμείου Πετρελαίου, που στοχεύει στο να βοηθήσει μελλοντικές γενιές να αντιμετωπίσουν το συνταξιοδοτικό και να απορροφούν τους κραδασμούς της οικονομίας. Το Νορβηγικό μοντέλο όμως δουλεύει στα συμφραζόμενα της χώρας και των θεσμών της. Δεν μπορεί απλά να το αντιγράψουμε. Χρειαζόμαστε Ταμείο Φυσικού Αερίου που να καθιστά την κοινωνία υπεύθυνη για τη διαχείριση του εθνικού πλούτου. Εγγράφοντας το Ταμείο ως εταιρεία και δίνοντας από μία μετοχή στον κάθε κύπριο πολίτη που καταβάλλει φόρους και στα παιδιά του, τότε γινόμαστε όλοι συνδιαχειριστές. Ταυτόχρονα οι κάτοικοι όλων των κοινοτήτων που καταβάλλουν φόρους επωφελούνται. Όποιοι είναι υπεύθυνοι προς το κράτος αντιμετωπίζονται με υπευθυνότητα από το κράτος. Αυτό αξίζει τολμηρής σκέψης.

Χρειαζόμαστε νομικό πλαίσιο ελέγχου των εταιριών για διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων. Να αναφέρω ένα χαρακτηριστικό πρόβλημα. Ο νόμος προβλέπει πρόστιμα μέχρι 1 εκατ. ευρώ σε εταιρείες που δεν πληρούν κάποιες προϋποθέσεις. Για τη διαρροή πετρελαίου στον Κόλπο του Μεξικού η BP αναγκάστηκε να δημιουργήσει ταμείο αποζημιώσεων 32 δις. δολαρίων, πέραν της φορολογίας 700 εκατ. δολαρίων που κατέβαλε στο ασφαλιστικό ταμείο της κυβέρνησης. Εσείς δε θα πληρώνατε το πρόστιμο και να «καθαρίσετε»; Και άστε τους ντόπιους να καθαρίζουν τις παραλίες τους και να μαζεύουν τις ζημιές από τον τουρισμό και την αλιεία. Έγκαιρα πρέπει να διαμορφώσουμε νομικό πλαίσιο και να δημιουργήσουμε ασφαλιστικό ταμείο.

Διαφορετικά μας περιμένει η τύχη της Νιγηρίας. Χωρίς κατάλληλο νομικό πλαίσιο για έλεγχο των εταιρειών έχουν συσσωρευθεί ζημιές από τις δραστηριότητες της Shell που εκτιμούνται σε 1 δις. δολάρια. Θα τους πάρει τριάντα χρόνια να επανορθώσουν.

Ας μην ξεχνούμε τέλος ότι το χρήμα διαφθείρει. Χρειαζόμαστε αδιάφθορη ηγεσία και ενίσχυση των θεσμών που μας προστατεύουν από την διαφθορά. Αυτό προϋποθέτει διαφάνεια, δημόσια διαβούλευση, υιοθέτηση διεθνών προτύπων εταιρικής διακυβέρνησης της Δημόσιας Εταιρείας Φυσικού Αερίου. Ωστόσο έρευνες δείχνουν ότι υστερούμε σε διαφάνεια και υπερτερούμε σε διαφθορά. Δεν εφαρμόζονται οι εισηγήσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διαφάνεια στη χρηματοδότηση των κομμάτων από ξένα νομικά πρόσωπα. Αντιλαμβανόμαστε τι συνθήκες διαπλοκής δημιουργούνται όταν ξένες εταιρείες κάνουν συνεισφορές σε πολιτικά κόμματα, μέλη των οποίων διαχειρίζονται τη Δημόσια Εταιρεία Φυσικού Αερίου;

Μπορούμε να τα καταφέρουμε. Αλλά μόνο αν τολμήσουμε γενναίες μεταρρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό της κρατικής διοίκησης και ανανέωση του πολιτικού συστήματος, αν αλλάξουμε τη γενικότερη νοοτροπία που διαπερνά το δημόσιο βίο. Μόνο έτσι θα καταφέρουμε να έχουμε ψηλό κατά κεφαλή εισόδημα και το κεφάλι μας ψηλά.

(Υλικό για το άρθρο από το βιβλίο του συγγραφέα *Δημιουργική Κύπρος. Πολιτική μεταρρύθμιση για την Κύπρο του 21ου αιώνα*, Αθήνα: ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, υπό έκδοση.)

Ο Σταύρος Α. Ζένιος είναι καθηγητής χρηματοοικονομικών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και πρόεδρος των πρυτάνεων των Πανεπιστημίων των Ευρωπαϊκών Πρωτευουσών.